

**Uwagi do projektu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zbiorowego zarządzania
prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych
dotyczących praw do utworów muzycznych na potrzeby ich wykorzystywania na internetowym
polu eksploatacji na rynku wewnętrznym**

Projekt dyrektywy w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych na potrzeby ich wykorzystywania na internetowym polu eksploatacji na rynku wewnętrznym (dalej określany jako „projekt”) wprowadza rozwiązania mające na celu harmonizację i przejrzyste określenie:

(i) sposobu prowadzenia zbiorowego zarządu:

- standardów jakościowych prowadzenia zbiorowego zarządu; przejrzystości i sprawności działania, zasad sprawozdawczości, zasad rozpatrywania skarg i rozstrzygania sporów,
- relacji pomiędzy organizacjami zbiorowego zarządzania a uprawnionymi z tytułu praw autorskich i praw pokrewnych,
- relacji pomiędzy organizacjami zbiorowego zarządzania a użytkownikami,
- relacji pomiędzy organizacjami zbiorowego zarządzania a innymi organizacjami zbiorowego zarządzania,

(ii) zasad udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych w internecie.

Harmonizacja zasad świadczenia usług zbiorowego zarządu na obszarze rynku wewnętrznego jest potrzebną i długo oczekiwaną propozycją. Warto odnotować, że zapowiedź przedstawienia projektu regulacji prawnej w tym zakresie znalazła się już w dokumencie *Follow-up to the Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action*, COM(90)584final z dnia 17 stycznia 1991 r. identyfikującym najważniejsze obszary prawa autorskiego, w których wspólnotowa harmonizacja powinna nastąpić w pierwszej kolejności. Mając na uwadze potrzebę budowania rynku wewnętrznego i przyczyniania się do niezakłóconego świadczenia usług, zapowiedziano przeprowadzenie do końca 1992 r. studiów dotyczących zbiorowego zarządu prawami autorskimi i pokrewnymi, jak i funkcjonowania organizacji zbiorowego zarządzania tymi prawami (dalej określanych także jako „ozz”).

Dążąc do realizacji priorytetowego dla Unii Europejskiej celu, jakim jest stymulowanie rozwoju cyfrowego rynku wewnętrznego¹ a w szczególności rynków opartych o korzystanie z praw autorskich i praw pokrewnych w sieciach teleinformatycznych, kluczowego znaczenia nabiera określenie zharmonizowanych przepisów w zakresie:

- a) prowadzenia zbiorowego zarządu - obejmujących jednolite wymagania w zakresie przejrzystości, sprawozdawczości i sprawności funkcjonowania;
- b) swobody wyboru przez uprawnionych organizacji zbiorowego zarządzania w wybranym przez siebie państwie członkowskim, bez względu na państwo członkowskie miejsca zamieszkania lub siedziby organizacji zbiorowego zarządzania lub podmiotu praw autorskich, zgodnie z traktatową swobodą świadczenia usług;
- c) zasad negocjowania i kryteriów ustalania wysokości stawek wynagrodzeń z tytułu korzystania z przedmiotów praw autorskich i pokrewnych; kryteria te powinny uwzględniać rzeczywistą wartość ekonomiczną praw na poszczególnych rynkach w określonym czasie;
- d) zasad udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących korzystania z różnych przedmiotów praw autorskich i pokrewnych w internecie (z wyłączeniem praw do nadań); istotne jest aby licencje multiteritorialne obejmowały możliwie szeroki zakres utworów, fonogramów i artystycznych wykonawców;
- dbis)** alternatywnym rozwiązaniem do tego określonego w lit. d) byłoby określenia zasady państwa pochodzenia w odniesieniu do korzystania z przedmiotów praw autorskich i pokrewnych w internecie – na wzór zasady państwa pochodzenia określonej w odniesieniu do przekazu satelitarnego w dyrektywie satelitarno– kablowej,² wspartego rozwiązaniem zapewniającym,

¹ zob. European Commission Communication: "A coherent framework for building trust in the Digital Single Market for e-commerce and online services", COM(2011) 942, Communication from the Commission "A Single Market for Intellectual Property Rights - Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe", COM(2011) 287 final oraz European Commission Communication "Single Market Act II: Together for new growth", COM(2012) 573 /3

² zob. art. 1 ust. 2 lit. b dyrektywy w sprawie przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową: „Satelitarne przekaz publiczny pojawia się wyłącznie w państwie członkowskim, w którym sygnały będące nośnikami programu są wprowadzane pod kontrolą organizacji radiowej i telewizyjnej i na jej odpowiedzialność, do zamkniętego łańcucha przekazu, prowadzącego do satelity i z powrotem na Ziemię”,

a także reguła pomocnicza, mająca zastosowanie, gdy pierwsza reguła jurysdykcyjna nie może znaleźć zastosowania –zob. art. 1 ust. 2 lit. d tej dyrektywy: „W przypadku gdy publiczny przekaz satelitarne następuje w państwie nienależącym do Wspólnoty, które nie zapewnia poziomu ochrony przewidzianego na mocy rozdziału II,

i) jeżeli sygnały będące nośnikami programu przekazywane są do satelity przez naziemną stację nadawczą znajdującą się w jednym z Państw Członkowskich, przyjmuje się, że publiczny przekaz satelitarne nastąpił w tym Państwie Członkowskim, a prawa przewidziane na mocy rozdziału II przysługują osobie obsługującej naziemną stację nadawczą; lub

ii) jeżeli nie jest używana żadna naziemna stacja nadawcza znajdującą się w jednym z Państw Członkowskich, lecz publiczny przekaz satelitarne nastąpił na zlecenie organizacji radiowej i telewizyjnej mającej siedzibę w jednym z Państw Członkowskich, przyjmuje się, że przekaz nastąpił w Państwie Członkowskim, w którym organizacja radiowa i telewizyjna posiada swoje główne przedsiębiorstwo we Wspólnocie, a prawa przewidziane na mocy rozdziału II przysługują organizacji radiowej i telewizyjnej.”

że poziom wynagrodzeń z tytułu takiego korzystania z przedmiotu praw uwzględni rzeczywistą wielkość widowni.

Zważywszy na mało przejrzyste rozwiązanie dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych³ oraz biorąc pod uwagę potencjalnie złożony stan prawny także w przypadku prawa właściwego dla zobowiązań umownych (należy pamiętać że projekt przewiduje możliwość powierzenia różnych kategorii praw różnym ozz) postulowane rozwiązanie miałoby dodatkową wartość w postaci zwiększenia pewności prawnej uczestników rynku. Takie rozwiązanie jest od pewnego czasu postulowane w debacie europejskiej. Warto przypomnieć, że raport Komisji ze stosowania dyrektywy satelitarnej– kablowej z 2002 r., jak i późniejsze prace grupy ekspertów Komisji – *Working Party on Satellite Broadcasting* dotyczące rewizji dyrektywy, wskazują na potrzebę uwzględnienia istotnych zmian technicznych i strukturalnych na rynku audiowizualnym. W raporcie i sprawozdaniach z prac grupy wskazano, że rozszerzenie dyrektywy na inne metody transmisji, wymaga rozważenia, m.in. w kontekście rozpowszechniania poprzez Internet oraz retransmisji programów drogą internetową.

e) określenie systemu rozstrzygania sporów pomiędzy użytkownikami a ozz oraz pomiędzy uprawnionymi a ozz. Mając świadomość zróżnicowania rozwiązań prawnych związanych z modelami rozstrzygania sporów w związku ze sprawowaniem zbiorowego zarządu, należałoby, mając na uwadze względy pewności prawnej, potrzebę niwelowania barier administracyjnych oraz dążenie do tworzenia rozwiązań prawnych sprzyjających obniżaniu kosztów transakcyjnych uczestników rynku, rozważyć określenie przynajmniej podstawowych zasad w tym zakresie.

Ad a) Obnosząc się sposobu odniesienia się w projekcie do przedstawionego powyżej w lit. a) zakresu problemowego, zasadniczo można sądzić, że proponowane rozwiązania projektu; w tym:

- określenie zasad powoływania i działania organów wewnętrznych ozz (art. 6-8),
- określenie obowiązków osób faktycznie zarządzających ozz (art. 9), w tym obowiązek kierowania ozz w sposób prawidłowy i ostrożny, z zastosowaniem solidnych procedur administracyjnych i księgowych oraz mechanizmów kontroli wewnętrznej, obowiązek ujawnienia informacji na temat ewentualnych konfliktów interesów i in.,
- określenie zasad pobierania i wykorzystywania wynagrodzeń autorskich (art. 10 - 12), w tym zasad postępowania z wynagrodzeniem pobranym przez ozz i niewypłaconym uprawnionym, zasad

³ zob. w art. 8 ust. 1 „Naruszenie praw własności intelektualnej” rozporządzenia WE 864/2007 dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych: „Prawem właściwym dla zobowiązań pozaumownych wynikających z naruszenia prawa własności intelektualnej jest prawo państwa, na podstawie którego dochodzi się ochrony”.

potrąceń na cele kulturalne, społeczne i edukacyjne oraz terminu repartycji wynagrodzeń na rzecz uprawnionych,

- obowiązków sprawozdawczych organizacji, w tym informacji, które są one zobowiązane udostępniać właścicielom praw, w tym na temat należnych poszczególnym uprawnionym wynagrodzeń i dokonanych potrąceń (art. 16), informacji udzielanych innym ozz reprezentowanym na podstawie umów o reprezentacji (art. 17), informacji nt. zasad licencjonowania, repertuaru oraz zawartych umów o reprezentacji (art. 18), a także informacji podawanych do publicznej wiadomości; między innymi podstawowych informacji o danej ozz i zasadach rozliczeń w rocznym sprawozdaniu, poddawanych badaniu przez biegłego rewidenta (art. 19-20);
- ogólnych zasad relacji pomiędzy organizacjami, w tym zakazu dyskryminacji członków innych organizacji (art. 13) oraz zakazu potrąceń przy wypłatach na rzecz innych organizacji w ramach umów o wzajemnej reprezentacji (art. 14);

zmierzają we właściwym kierunku. Wydaje się jednak, że rozwiązania te powinny zostać rozwinięte i uzupełnione; dotyczy to m.in. zakresu informacji podawanych obligatoryjnie do publicznej wiadomości oraz informacji udzielanych na wniosek użytkowników w sprawie oferowanego repertuaru oraz zarządzanych praw (wydaje się że rozwiązanie przyjęte w art. 23 projektu w zmienionej formule mogłoby zostać przeniesione do części ogólnej).

Ad b) Określenie w projekcie (art. 5 ust. 2) swobody uprawnionego do wyboru organizacji z dowolnego państwa członkowskiego UE należy uznać za rozwiązanie celowe, zmierzające do zapewnienia pełnego stosowania swobody świadczenia usług w ramach rynku wewnętrznego w obszarze zbiorowego zarządzania. Takie rozwiązanie urzeczywistnia postanowienia TFUE odnoszące się do swobody świadczenia usług. Jest ono także zgodne z podejściem określonym w dyrektywie 2006/123/WE dotyczącej usług na rynku wewnętrznym.

Warto odnotować, że dyrektywa 2006/123 w art. 17 pkt 11 określa, że postanowienia art. 16 (dotyczącego swobody świadczenia usług w wymiarze transgranicznym) nie mają zastosowania do trzech obszarów regulacji unijnej z zakresu praw własności intelektualnej; a mianowicie:

- ochrony prawnej topografii produktów półprzewodnikowych - określonej w dyrektywie 87/54,
- ochrony prawnej baz danych - określonej w dyrektywie 96/9,
- praw własności przemysłowej.

Jednakże, obszary ochrony praw autorskich i praw pokrewnych nie wymienione wyraźnie w art. 17 pkt 11 dyrektywy 2006/123 wyłączeniem spod zakresu art. 16 projektowanej dyrektywy nie są objęte. Komplementarny charakter obu aktów prawnych (dyrektywy 2006/123 i projektu) oraz

podleganie przez ozz regułom określonym w dyrektywie 2006/123 został podkreślony w preambule projektu – zob. motywy 3⁴ i 8 – 9.

Niektóre postanowienia art. 5 projektu wymagają przedstawienia ich jednoznacznej, poszerzonej interpretacji w preambule. Art. 5 ust. 6 kształtuje zobowiązanie do udzielania w każdym przypadku wyraźnej, pisemnej zgody na zarządzanie prawami. Objaśnienia zawarte w motywie 9⁵ jasno wskazują, że jest to jedno z podstawowych założeń projektu. Taka konstrukcja wydaje się przekreślać możliwość prowadzenia, nawet w szczególnie uzasadnionych sytuacjach, cudzych spraw bez zlecenia oraz możliwość utrzymania w prawie krajowym domniemania uprawnienia krajowej ozz do zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz istnienia legitymacji procesowej w tym zakresie.

Ad c) Odnosząc się do określonych w projekcie ogólnych zasad negocjowania i kryteriów ustalania wysokości stawek wynagrodzeń (art. 15), należy zauważyć, że przepis ten odnosi się do stawek wynagrodzeń ustalanych jedynie na drodze negocjacji (zob. art. 15 ust. 1: „Organizacje zbiorowego zarządzania i użytkownicy prowadzą w dobrej wierze negocjacje w sprawie udzielania licencji dotyczących praw, wymieniając przy tym wszystkie niezbędne informacje na temat świadczonych przez siebie usług.”).

Można mieć wątpliwości czy powyższa formuła mieści w sobie koncepcje mieszane, jak na przykład *quasi*-sądowe postępowanie przed Komisją Prawa Autorskiego w sprawie zatwierdzania tabel wynagrodzeń za korzystanie z przedmiotów praw w odniesieniu do określonych pól eksploatacji. Jakkolwiek można bronić poglądu, iż przyjęty w Polsce model stanowi zmodyfikowaną formę negocjacji między ozz a użytkownikami, to kwestia ta wymaga wyjaśnienia na forum grupy roboczej

⁴ „Organizacje zbiorowego zarządzania z siedzibą w Unii muszą przestrzegać – jako usługodawcy – krajowych wymogów wynikających z dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącej usług na rynku wewnętrznym¹⁸, która ma na celu stworzenie ram prawnych zapewniających swobodę przedsiębiorczości i swobodny przepływ usług między państwami członkowskimi. Oznacza to, że organizacje zbiorowego zarządzania powinny mieć swobodę świadczenia swoich usług za granicą, reprezentowania podmiotów praw autorskich mających miejsce zamieszkania lub siedzibę w innych państwach członkowskich oraz udzielania licencji użytkownikom mającym miejsce zamieszkania lub siedzibę w innych państwach członkowskich.”

⁵ motyw 9 preambuły projektu „Istniejąca swoboda świadczenia usług zbiorowego zarządzania i korzystania z tych usług ponad granicami oznacza, że podmioty praw autorskich mogą swobodnie wybierać organizację zbiorowego zarządzania na potrzeby zarządzania ich prawami, takimi jak prawa do publicznego wykonania lub nadawania, lub kategoriami praw, takimi jak prawo interaktywnego publicznego udostępniania utworu, pod warunkiem że organizacja zbiorowego zarządzania prowadzi już zarząd tego rodzaju prawami lub kategoriami praw. Oznacza to, że podmioty praw autorskich mogą w łatwy sposób wycofać swoje prawa lub kategorie praw spod zarządu prowadzonego przez daną organizację zbiorowego zarządzania i powierzyć lub przekazać całość lub część tych praw innej organizacji zbiorowego zarządzania lub innemu podmiotowi, bez względu na państwo członkowskie siedziby lub zamieszkania lub przynależność państwową organizacji zbiorowego zarządzania lub podmiotu praw autorskich. Organizacje zbiorowego zarządzania zarządzające różnymi rodzajami utworów oraz innymi przedmiotami prawa autorskiego, takimi jak utwory literackie, muzyczne lub fotograficzne, powinny również zapewnić tego rodzaju elastyczność podmiotom praw autorskich w odniesieniu do zarządzania różnymi rodzajami utworów i innych przedmiotów praw autorskich. Organizacje zbiorowego zarządzania powinny informować podmioty praw autorskich o tej możliwości wyboru i umożliwiać im jak najłatwiejsze z niej korzystanie. Wreszcie, niniejsza dyrektywa nie powinna pozbawiać podmiotów praw autorskich możliwości samodzielnego zarządzania swoimi prawami, w tym na potrzeby zastosowań niekomercyjnych.”

Rady pracującej nad projektem. Komentowany przepis i jego konsekwencje prawne powinny zostać doprecyzowane w treści przepisu i szerzej objaśnione w preambule projektu.

Inną kwestią, na którą należy zwrócić uwagę, są kryteria określania wysokości wynagrodzeń (zob. art. 15 ust. 2 zd. drugie i trzecie: „Stawki wynagrodzeń autorskich za prawa wyłączne odzwierciedlają wartość ekonomiczną praw będących przedmiotem negocjacji oraz usług świadczonych przez organizację zbiorowego zarządzania. Jeżeli nie istnieją krajowe przepisy określające wysokość kwot należnych podmiotom praw autorskich z tytułu prawa do wynagrodzenia i prawa do kompensaty, organizacja zbiorowego zarządzania przyjmuje wartość ekonomiczną praw będących przedmiotem negocjacji za podstawę dokonywanego przez siebie określenia wysokości tych kwot.”).

Takie ujęcie wydaje się faworyzować ozz, jest także zbyt niedookreślone; określenia takie jak „wartość ekonomiczną praw będących przedmiotem negocjacji” wymagają wyraźnego zdefiniowania. Należy też sądzić, iż nie ma przesłanek uzasadniających uwzględnienie w stawkach wynagrodzeń wartości „usług świadczonych przez organizację zbiorowego zarządzania”, stawki te powinny ograniczać się do faktycznej wartości rynkowej oferowanych praw. Uprawnieni w związku realizowanymi na ich rzecz usługami zbiorowego zarządu uiszczają ozz wynagrodzenie. Oczywistym jest że wartość usług poszczególnych ozz wobec uprawnionych może się znacząco różnić. Poziom usług jakie ozz świadczy uprawnionym nie powinien jednak wpływać na poziom wynagrodzenia za udzielenie licencji.

Ad d) Odnosząc się do zasad udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących korzystania z przedmiotów praw autorskich w internecie; należy zauważyć że niesatysfakcjonującym rozwiązaniem jest ograniczenie proponowanych w projekcie rozwiązań w tym zakresie wyłącznie do utworów muzycznych, a pominięcie innych utworów jak utwory audiowizualne oraz artystycznych wykoną.

Ponadto, pozytywnie oceniając podejmowane, choć ograniczone przedmiotowo, działania w kierunku budowy wspólnego rynku cyfrowego w Unii Europejskiej, pozwalające na łatwiejsze oferowanie paneuropejskich usług muzycznych w internecie, należy postulować doprecyzowanie terminologiczne. Należy dookreślić w treści przepisu pola eksploatacji, do których odnoszą się postanowienia tytułu III projektu; jakie rodzaje korzystania z utworów muzycznych mieszczą się w pojęciu „internetowego polu eksploatacji.” Lektura motywu 31 preambuły projektu⁶ skłania ku

⁶ Zob motyw 21 preambuły projektu: „(...) Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym wprowadza wymóg uzyskania licencji dotyczącej wszelkich praw do wykorzystania utworów muzycznych na internetowym polu eksploatacji. Prawa te to wyłączne prawo do zwielokrotniania utworów oraz wyłączne prawo do podawania utworów muzycznych do publicznej wiadomości, które obejmuje prawo do udostępniania utworów. Prawami tymi mogą zarządzać samodzielnie poszczególne podmioty praw autorskich (jako twórcy lub wydawcy muzyczni) lub też organizacje zbiorowego

konkluzji, że pojęcie to należy rozumieć możliwie szeroko, jednak doprecyzowanie pojęcia jest celowe.

Odnosząc się do wymogów, jakie muszą być spełnione przez organizacje, które chcą udzielać pan-europejskich licencji na korzystanie z muzyki w Internecie, należy dłożyć starań, aby kryteria kwalifikacyjne stawiane ozz mogącym udzielać licencji multiterytoryalnych nie uniemożliwiały świadczenia takich usług także przez organizacje z małych lub ograniczonych językowo terytoriów. Specyfika działania ozz z tych państw i ich udział w ułatwianiu dostępu do lokalnego repertuaru i wspierania lokalnej twórczości powinny być wzięte pod uwagę. Problem równego traktowania uprawnionych i należącego do nich repertuaru został dostrzeżony w projekcie (art. 13) oraz w preambule projektu⁷. Wydaje się jednak, że obok tych rozwiązań, szczegółowej regulacji, powinna doczekać się sytuacja ozz pochodzących z małych państw członkowskich lub terytoriów ograniczonych językowo.

Ad e) Sposób określenia w projekcie zasad rozstrzygania sporów (art. 34 - 36) wydaje się zbyt ogólny, przez co ich wartość harmonizacyjna może budzić wątpliwości.

zarządzania, które świadczą usługi zbiorowego zarządzania na rzecz podmiotów praw autorskich. Prawami twórców do zwielokrotniania utworów oraz prawami do publicznego udostępniania utworów mogą zarządzać różne organizacje zbiorowego zarządzania. Ponadto istnieją przypadki, w których kilka podmiotów praw autorskich posiada prawa do tego samego utworu i mogły one upoważnić różne organizacje zbiorowego zarządzania do udzielania licencji dotyczących ich poszczególnych udziałów w prawach do danego utworu. Użytkownik pragnący świadczyć usługę internetową oferującą konsumentom dostęp do szerokiego repertuaru utworów muzycznych musiałby zgromadzić prawa do utworów, występując o nie do różnych podmiotów praw autorskich i organizacji zbiorowego zarządzania.

⁷ zob. motyw 8 preambuły projektu: „(...) Ponadto zgodnie z dyrektywą 2006/123/WE organizacje zbiorowego zarządzania, świadcząc usługi zarządzania, nie powinny dyskryminować, bezpośrednio lub pośrednio, podmiotów praw autorskich ze względu na ich przynależność państwową, miejsce zamieszkania lub miejsce prowadzenia przedsiębiorstwa.”